

På hjul mot framtiden

10 INTERVJU KATRINE MARÇAL

På hjul mot framtiden

Kan en resväska på hjul förändra vår världsbild? Det menar Katrine Marçal. I boken "Att uppfinna världen" berättar hon varför succén med rullväskorna dröjde. Vår syn på kön stod i vägen. Ett problem som både bromsar teknikutvecklingen och begränsar ekonomin.

Att vi satte människor på månen innan vi fäste hjul på resväskor säger rätt mycket om mänskligheten. Att det tog sådan tid för denna smarta innovation att vinna mark beror nämligen på att det ansågs omanligt att rulla sitt bagage i stället för att bära det själv. Därmed var rullväskan helt ointressant ur en kommersiell synpunkt. Att kvinnor blev begränsade i sin rörlighet var dessutom bara positivt. Hon skulle ändå helst resa i sällskap av en man.

Först när piloter och annan kabinpersonal började använda rullväskorna i slutet av 1980-talet vände trenden.

– Jag hade funderat på det där med resväskorna ett tag. När jag undersökte saken verkade det så bisarrt att det var kön som stod i vägen för en sådan enkel och genial uppfinning. Det blev startskottet för hela boken.

För om det kunde dröja 5 000 år från det att vi uppfunn hjulet tills vi monterade dem på våra tunga och otympliga resväskor bara för att män kände sig hotade i sin manlighet – vilka andra innovationer och tekniska lösningar har vi då gått miste om? Och riskerar att gå miste om i framtiden?

Det ansågs inte vara manligt att dra en väska, därför blev rullväskan en sen uppfinning, menar författaren Katrine Marçal.

Vi hade ju professorer som på allvar hävdade att män har bättre förutsättningar att förstå ekonomi än vad kvinnor har. Och det här var ändå i början av 2000-talet.

Det är poängen i Katrine Marçals bok. Om vi lyckas frigöra oss från de patriarkala tankemönstren, som vi ofta omedvetet sitter fast i, kan möjligheterna bli så oändligt många fler. Men då gäller det att få syn på dem.

– Det handlar om att ta in kvinnorna. Både i teknikhistorien och i framtidens innovationsarbete. Om vi slutar att ignorera kvinnor och allt de representerar förändras den grundläggande berättelsen om både oss själva och världen, säger Katrine Marçal.

Hennes eget politiska och feministiska uppvaknande skedde i tonåren.

Hon beskriver sig som en läsande nörd som hellre plöjde "Sagan om ringen" än ägnade sig åt sport. En feministisk diskussionsklubb på högskolestadiet blev lite av en livlina. Vilka krafter som formar samhället intresserade henne tidigt. Eftersom ekonomi är en stor sådan, valde hon att plugga nationalekonomi och statsvetenskap på universitetet i Uppsala.

– Fast det höll nästan på att ta knäcken på mig. Undervisningen var så deprimerande. Vi hade ju professorer som på allvar hävdade att män har bättre förutsättningar att förstå ekonomi än vad kvinnor har. Och det här var ändå i början av 2000-talet.

Räddningen blev journalistiken. Den gjorde att hon kunde omsätta sina ekonomiska kunskaper till berättelser om världen. Alltid med avstamp i feminismen.

– Det är fundamentalt för mig. Att alltid ställa frågan: "Men kvinnorna då?" Gör man det händer det alltid något med perspektiven, säger Katrine Marçal.

Ett exempel ur boken är kapitlet om Friedrich Engels politiska uppvaknande i Manchester 1842, där han upprör över arbetarnas vidriga livsvillkor. Men han hade bara mannens perspektiv för ögonen – kvinnorna fanns överhuvudtaget inte med i ekvationen.

Om kvinnors erfarenheter hade fått lika

Grundproblemet – att den manliga erfarenheten har likställts med det mänskliga – innebär i praktiken att vi upptäcker färre smarta tekniska och samhällslösa lösningar. Det menar Katrine Marçal i sin bok "Att uppfinna världen" (Mondial förlag).

ANNA-LENA AHLSTRÖM

KATRINE MARÇAL

Är en 37-årig journalist på Dagens Nyheter och författare med ekonomi och samhällsfrågor som utgångspunkt. Hon är gift och har tre barn. Hon bor sedan 2012 i England.

Böcker i urval av Katrine Marçal

- "Våldtäkt och romantik" (2008)
- "Det enda könet" (2012), nyutgiven 2020 under titeln "Vem lagade Adam Smiths middag?"
- "Att uppfinna världen" (2020)

I Sverige går 99 procent av allt riskkapital till män. Det säger sig själv att det är problematiskt.

mycket utrymme, hade historien med all säkerhet sett annorlunda ut.

Efter studierna började Katrine Marçal sin yrkesbana som kulturskribent på Expressen, sedan bland annat som krönikör på Aftonbladet, Dagens Arena och Fokus. År 2008 debuterade hon även som författare med "Våldtäkt och romantik", som ifrågasätter varför vi har accepterat kvinnors rädsla och utsatthet som något normalt.

Därefter har hon skrivit en rad uppmärksammade böcker, bland annat "Det enda könet" från 2012 som nominerades till Augustpriset i fackbokklassen.

Den blev nyligen nyutgiven under sin engelska titel "Who cooked Adam Smith's dinner?" men i svensk översättning "Vem lagade Adam Smiths middag?", eftersom den blev så uppmärksammad internationellt. I dag finns den utgiven på över 20 språk. I boken synliggör hon sambanden mellan patriarkala strukturer och national-ekonomisk teori.

Sedan drygt tio år bor hon i England, numera med sin make och tre barn i en by utanför London.

– Lyckligtvis har vi en härlig trädgård. Den har varit värdefull under den "lock-down" som har pågått här i samband med coronapandemin, säger Katrine Marçal.

Livet i Storbritannien har även präglat hennes skrivande. Det finns en populär litteraturgenre där som kallas "intellektuell äventyrshistoria". Formen går ut på att förklara komplicerade historiska, politiska och vetenskapliga fenomen på ett lättasamt och roligt sätt.

– Jag har alltid tänkt att feminismen skulle passa perfekt för den typen av böcker. Mitt mål med "Att uppfinna världen" var att skriva just en sådan bok.

Och visst är det både roligt och fascinerande att, via de rullande resväskorna, få en aha-upplevelse om hur rymdtekniken tog ett utvecklingsskutt tack vare bysthyllare och gördlar eller förstå riskkapitalismens mekanismer med hjälp av valjakt.

– Det var väldigt roligt att göra researchen. Det journalistiska arbetet är att hitta en bra story som kan illustrera vad som händer om bara ena halvan av mänskligheten får påverka samhället och historien.

För det är inte bara frustrerande för den exkluderade delen av befolkningen. Vi har inte råd med det. Och inte tid heller.

Ska vi klara klimatrisken behövs alla innovationer och forskningsresultat vi kan uppbringa.

Här finns en boll för politikerna att plocka upp.

– Traditionellt har socialdemokratin varit bra på att fördela befintliga resurser. Men det är också viktigt att fundera på skapandet av resurser och hur olika former av tillväxt kan driva samhället i olika riktningar. I Sverige går 99 procent av allt riskkapital till män. Det säger sig själv att det är problematiskt.

Ändå är Katrine Marçal optimistisk.

– Om vi tänker oss att mänskligheten hittills arbetat med ena handen – den kvinnliga erfarenheten – bunden bakom ryggen, föreställ dig då vad vi skulle kunna åstadkomma om vi använde båda våra händer.

Lisa Wallström
aip@alpmmedia.se